

Projev premiéra Mirka Topolánka na zahájení Fóra pro udržitelný rozvoj 2008 v Lichtenštejnském paláci 20. 11. 2008

V roce 2006 jsem na tomto Fóru doporučil používat místo jednoho sousloví „udržitelný rozvoj“ raději dva termíny: „ekonomický rozvoj“ a „životní prostředí“. Podrším se tohoto dělení i nadále, protože pokládám za korektnější a přesnější přiznat, že tu jde o dvě hodnoty, mezi nimiž je jistý rozpor. Tím nechci říci, že ten rozpor je nepřekonatelný. Naopak. Pouze když problém správně a korektně pojmenujeme, můžeme hledat jeho řešení. Tímto vymezením pojmů zároveň zabráníme tomu, aby se agenda udržitelného rozvoje uměle rozšiřovala o řešení sociálních otázek. Mezi ekonomickým rozvojem a sociálními jistotami ve skutečnosti žádný antagonismus není a nemyslím, že je rozumné vracet se k dávno překonaným principům komunistického manifestu.

Soustředme se čistě na otázky životního prostředí a ekonomického rozvoje. Rozpor mezi nimi nepochybně je řešitelný, pokud opustíme ideologické zákopy a nahradíme předsudky přesnou analýzou. Jestliže odmítám sousloví „udržitelný rozvoj“, tak je to právě pro jeho zideologizovaný obsah. Odmítám špatně maskovanou snahu omezit pod tímto heslem rozvoj jako takový, omezit svobodnou aktivitu občanů. Jsem přesvědčen, že nejlepší recepty pro přírodu prostředí nalezneme v rámci volného trhu.

My prostě musíme hledat taková řešení, která v maximální možné míře respektují jak ekonomický rozvoj, tak životní prostředí. Je přece jasné, že kvalitu našeho života snižuje jak nevykonná, přeregulovaná, přezákazovaná, přelimitovaná ekonomika, tak nezdravé, poničené, špinavé životní prostředí. Aktuální a leckdy patetické debaty o klimaticko-energetickém balíčku a o světové finanční krizi nás staví před nutnost nalézt ty správné odpovědi, ty správné a tržně konformní kompromisy mezi rozvojem a životním prostředím co nejdříve.

Začnu tím, co je nejméně sporné. Existují analýzy, které ukazují, že lze přijmout taková opatření, která pomohou životnímu prostředí, ušetří energii, sníží emise a zároveň jsou ekonomicky přínosná. Jedná se zejména o stavby nízkoenergetických budov, o efektivnější automobily, o opatření v průmyslu, o celkové zvýšení energetické efektivity a účinnosti výroby elektřiny. Jen hodně zapšklý ideolog jakéhokoli zabarvení by bránil jejich přijetí. V tomto případě se nezříkám ani angažmá státu ve formě osvěty, přijetí rozumných motivačních opatření a pomoci při rozjezdu těchto aktivit, při překonávání počáteční nedůvěry a získávání podpory soukromého sektoru.

Ve druhém balíku jsou opatření, pro která sice platí výše zmíněné, ale z nějakého důvodu proti nim existuje ideologicky motivovaný odpor. Respektive jde hlavně o jedno opatření – o rozvoj jaderné energetiky. Jaderné elektrárny sníží cenu elektřiny a zároveň jde o prakticky bezemisní zdroj. V době hladu po energii, pod dojmem, finanční krize a nutnosti dohodnout se na snížení emisních limitů bych pokládal za krajně neprozíravé tuto možnost vynechat. I proto vedeme tuto doskusi. Nechci tu debatu vést zde, ale je jasné, že ji vést musíme, a to nejen s našimi vládními partnery, s našimi Zelenými, ale i v rámci Evropy, kde předsudky vůči jaderné energii mají často i konzervativní strany.

Ve třetím balíku pak jsou pro mě nejhůře akceptovatelná řešení. Taková, která sice umožní snížit emise, ale za cenu skokového zvýšení cen elektřiny, případně posílení závislosti na importu energetických surovin. Mám na mysli závislost na plynu, na obnovitelných zdrojích,

či sázku na technologii CCS – Carbon Capture Storage.

Uvědomuji si, že všechna tato řešení jsou brána velice vážně. Přesto, či spíše právě proto před nimi velice vážně varuji. Mně se docela líbí zelená formulka „co je ekologické, je ekonomické“. Ale opravdu by tu měl platit princip ekvivalence. Proto dodávám: „co je ekonomické, je ekologické“. Skutečně ekonomicky výhodná opatření jsou ta, která kromě okamžitého zisku šetří energii a brání budoucím škodám. A skutečně ekologicky výhodné projekty jsou ty, které kromě okamžitého snížení emisí nesnižují ekonomický výkon a nezvyšují zbytečně náklady. To se o řešeních z třetího balíku bohužel říci nedá.

Energetika je zároveň jednou ze tří priorit (nejen) našeho předsednictví EU. Jde o jakousi červenou nit, která se prolíná celým předsednickým triem. Francie řeší vztah energetiky a klimatu - a velice bych si přál, aby projednávání balíčku úspěšně skončilo již na prosincové Evropské radě. Naším tématem je energetická bezpečnost, švédské předsednictví se chystá na energetickou efektivitu. Společně tak pokrýváme celou problematiku spojenou s energetikou: snižování emisí, udržitelnost a bezpečnost dodávek a ekonomickou efektivitu.

A právě v tomto komplexu musíme chápat nejen energetiku, ale i vztah ekonomiky a životního prostředí obecně. Nemůžeme bojovat za klima na úkor naší konkurenceschopnosti. Zvláště to platí v době globální finanční krize. Pouze ekonomicky nejvyspělejší země mají technologie, prostředky a vůli účinně zlepšovat životní prostředí. Jednostranné snížení emisních limitů spojené s brutálním náběhem aukcí povolenek nepomůže ovzdušit, protože pak se k EU nikdo nepřidá a naše snížení emisí o 20 procent (což činí celosvětově jen 3 procenta) hravě vyrovná a překoná nárůst emisí v Číně. A snižování emisí i za cenu zvýšení závislosti na dovozech plynu zejména z Ruska ohrozí svobodu a bezpečnost Evropy.

Pokud si mohu dovolit radit, jak dál, pak jednoznačně preferuji opatření z prvního a druhého balíku – čili efektivní úspory a rozvoj jaderné energetiky. Tím pomůžeme jak ekonomice, tak životnímu prostředí. Antagonismus zmizí, či se přinejmenším výrazně oslabí. V takovém případě, při takovéto jasné definici cílů, jsem ochoten přimhouřit obě oči a tolerovat i onen pro mě nejasný a trochu zavádějící termín „udržitelný rozvoj“.